

Prof. dr Maja KOSTIĆ-MANDIĆ,
Pravni fakultet Univerziteta Crne Gore

Pregledni članak
UDK: 349.6 (497.16)
Primljeno: 15. septembra 2011. god.

NORMATIVNI OKVIR I KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE U PRAKSI U CRNOJ GORI

Rad se bavi normativnim okvirom krivičnopravne zaštite životne sredine u Crnoj Gori i problemima u procesuiranju ovih krivičnih djela, kao temama koje su od posebnog interesa za Crnu Goru, koja se i Ustavom proglasila „ekološkom državom”.

Osnovni zaključci rada su da u pogledu normativnog određenja krivičnih djela protiv životne sredine i uređenja prostora propisanih u Glavi XXV Krivičnog zakonika Crne Gore, problem u primjeni predstavljaju ona krivična djela sa blanketnom normom, što predstavlja smetnju da se u konkretnom slučaju precizno ustanovi da li se u konkretnom slučaju radi o povredi ili ugrožavanju koje potpada pod krivično sankcionisanje. Ipak, treba imati na umu da to nije odlika samo nacionalnog prava Crne Gore, već i drugih nacionalnih prava, kao i Direktive o zaštiti životne sredine kroz krivično zakonodavstvo.

U cilju poboljšanja postupka procesuiranja krivičnih prijava iz ove oblasti i njihovog daljeg uspjeha pred sudom, osnovna preporuka se odnosi na poboljšanje saradnje i komunikacije između predstavnika organa državne uprave koji se bave ovom problematikom (ministarstava nadležnih za zaštitu životne sredine i drugih subjekata) i državnog tužioca.

Ključne reči: Krivično pravo, zaštita, životna sredina, Crna Gora, krivično zakonodavstvo, krivične sankcije, državni tužilac.

1. Uvod

Jedan od preduslova za ostvarivanje održivog razvoja, usaglašenog sa zahtjevima osnovnih ekoloških principa je uspostavljanje odgovarajućeg normativnog okvira, koji će propisivati i sankcije u slučaju povreda zakonskih normi. U slučaju Crne Gore, koja je sebe proglasila ekološkom državom još 1991. godine, zaštita životne sredine i u krivičnom postupku treba da doprinese ostvarivanju proklamovanih ciljeva u praksi.

Ipak, u kojoj mjeri će biti efikasna i djelotvorna zaštita osnovnih dobara koja se štite krivičnim zakonodavstvom u prvom redu zavisi od postupanja nadležnih organa u konkretnom slučaju, kao i od broja pravosnažnih presuda.

U izlaganjima koja slijede, uz ukazivanje na krivičnopravnu zaštitu životne sredine na međunarodnom planu, pored razmatranja postojećih normativnih rješenja na nacionalnom planu, poseban naglasak je stavljen na probleme u praksi u postupanju po krivičnim prijavama, pritom ukazujući na potencijalne slabosti u postupanju najvažnijih aktera u ovom lancu: inspekcija nadležnih za zaštitu životne sredine, policije, tužilaštva i sudova.

Polazeći od rezultata prethodno navedene analize, daju se i konkretne preporuke u cilju ostvarivanja efikasnijeg postupanja nadležnih organa u oblasti zaštite životne sredine, koje se odnose na potrebu mijenjanja postojeće prakse u odnosima između nadležnih organa i njihovu obuku i specijalizaciju za postupanje u ovakvim slučajevima.

1. Krivičnopravna zaštita životne sredine na međunarodnom planu

Dvadeseti i početak dvadesetprvog vijeka karakteriše intenzivan tehničko-tehnološki razvoj koji u velikoj mjeri utiče na kvalitet života ljudi. Pored nesumnjivo pozitivnih efekata koji se, između ostalog, ogledaju u produženju životnog vijeka, poboljšanju životnog standarda i sl., sve izraženija je postala opasnost po ljudsko zdravlje i uslove života i to na globalnom nivou. Takođe, svijest o potrebi ljudskog djelovanja u cilju sprječavanja prekomjernog zagađivanja životne sredine dovela je do intenziviranja pravnih napora da se normira zaštita životne sredine, kao i zaštita prirode. A, za najteže i društveno najopasnije povrede ovih prava da se na nacionalnom planu predvidi krivična odgovornost počinitelaca.

U vezi sa određivanjem zaštitnog objekta krivičnih djela protiv životne sredine raniji pristup zaštite klasičnih pravnih dobara – života i zdravlja ljudi (od novih oblika napada na njih kroz ugrožavanje životne sredine), ustupa mjesto zaštiti životne sredine kao samostalnog dobra, tačnije rečeno pravu čovjeka na očuvanu životnu sredinu.

S obzirom da ekološki problemi prelaze granice nacionalnih država, razumljivo je interesovanje država i međunarodnih organizacija, ali i nacionalnih i

međunarodnih nevladinih organizacija i privatnog sektora za pokušaje rješavanja globalnih problema u oblasti životne sredine.

Ova nastojanja su posebno izražena u radu Savjeta Evrope, pod čijim okriljem je u cilju obezbjeđivanja adekvatne naknade za štete koje su prouzrokovane aktivnostima koje su opasne za životnu sredinu 1993. godine donijeta Konvencija o građanskoj odgovornosti za štete nastale usljed aktivnosti koje su opasne za životnu sredinu. U cilju da se još više pooštri odgovornost pojedinaca, pravnih lica, preduzeća, ustanova ili drugih organizacija sa multinacionalnim karakterom, pa čak i samih država i međunarodnih organizacija u oblasti zaštite životne sredine, pet godina kasnije došlo je do usvajanja nove evropske konvencije koja je postavila osnove i okvire krivične odgovornosti za ovako prouzrokovane štete po životnu sredinu. Dakle, po prvi put je krivičnopravna zaštita životne sredine u međunarodnim okvirima predviđena Konvencijom o zaštiti životne sredine putem krivičnog prava koja je usvojena 1998. godine.¹ Ovim rješenjima po prvi put se uspostavlja osnove jedinstvene krivičnopravne zaštite životne sredine u okviru evropskog prava i osnove odgovornosti fizičkih, ali i pravnih lica za krivična i druga kažnjiva djela (upravne prekršaje). Ipak, navedene konvencije Savjeta Evrope nijesu stupile na snagu.

U situaciji kada raste broj krivičnih djela protiv životne sredine koja sve više prelaze granice zemalja u kojima su ta djela počinjena, na nivou Evropske unije usvojena je Direktiva 2008/99/EK o zaštiti životne sredine kroz krivično zakonodavstvo. Usvajanjem Direktive želi se postići korišćenje efikasnijih metoda istrage i pomoći između država članica.

Direktiva poštuje osnovna prava i načela iz Povelje osnovnih prava Evropske unije,² koja predviđa da je pravo na visok nivo zaštite životne sredine jedno od osnovnih prava građana Evropske unije i da unaprjeđenje kvaliteta životne sredine mora biti integrisano u politiku Unije i sprovoditi se u skladu sa principom održivog razvoja (čl.c37). Direktiva obavezuje države članice da u svom nacionalnom zakonodavstvu predvide sankcije za ozbiljna kršenja odredaba prava Unije o zaštiti životne sredine. Pritom, Direktivom su predviđena minimalna pravila, a države članice mogu usvojiti ili zadržati strožije mjere za zaštitu životne sredine u okviru nacionalnog prava.

2. Normativni okvir krivičnopravne zaštite životne sredine u Crnoj Gori

Krivična djela kao protivpravne radnje usmjerene na životnu sredinu u cjelini ili pojedine njene segmente sadržana su, prije svega, u krivičnom

1 <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/172.htm>

2 Povelja, koja sadrži listu ljudskih prava koja se garantuju građanima Evropske unije, stupila je na snagu na osnovu Lisabonskog ugovora (čiji je puni naziv: Ugovor kojim se mijenja i dopunjava Ugovor o Evropskoj uniji i Ugovor o osnivanju Evropske zajednice), 1. decembra 2009. godine.

zakonodavstvu, a izuzetno i u posebnim zakonima kojima se uređuju druge oblasti koje mogu imati uticaje na životnu sredinu. Krivičnim zakonikom Crne Gore (70/03, 13/04, 47/06, 40/08, 25/10)³ u Glavi XXV su propisana krivična djela protiv životne sredine i uređenja prostora, tako da svaka organizacija i pojedinac čije je pravo na zdravu životnu sredinu povrijeđeno može podnošenjem krivične prijave nadležnom tužiocu pokrenuti postupak za zaštitu svojih prava (Zakonik o krivičnom postupku (71/03, 7/04, 47/06) što je utvrđeno odredbama članova 227. i 228. ovog zakona)). Posebna krivična djela su: zagađenje životne sredine (član 303), nepreduzimanje mjera zaštite životne sredine (član 304), protivpravna izgradnja i stavljanje u pogon objekata i postrojenja koja zagađuju životnu sredinu (član 305), oštećenje objekata i uređaja za zaštitu životne sredine (član 306), oštećenje životne sredine (član 307), zloupotreba genetički modificovanih organizama (član 307a), uništenje biljaka (član 308), ubijanje i mučenje životinja (član 309), uništenje i oštećenje zaštićenog prirodnog dobra (član 310), krađa zaštićenog prirodnog dobra (član 311), iznošenje u inostranstvo zaštićenog prirodnog dobra i posebno zaštićene biljke i životinje (član 312), unošenje opasnih materija u Crnu Goru (član 313), nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija (član 314), nedozvoljena izgradnja nuklearnih postrojenja (član 315), neizvršenje odluke o mjerama zaštite životne sredine (član 316), povreda prava na informisanje o stanju životne sredine (član 317), prenošenje zaraznih bolesti kod životinja i biljaka (član 318), nesavjesno pružanje veterinarske pomoći (član 319), nadveterinarstvo (član 320), proizvodnja štetnih sredstava za liječenje životinja (član 321), zagađivanje hrane i vode za ishranu, odnosno napajanje životinja (član 322), pustošenje šuma (član 323), šumska krađa (član 324), nezakonit lov (član 325), nezakonit ribolov (član 326), građenje objekta bez građevinske dozvole (član 326a) i protivpravno priključenje gradilišta na tehničku infrastrukturu (član 326b).

Za krivična djela koja se odnose na životnu sredinu odgovara se po principu subjektivne odgovornosti, a propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do 15 godina. Pored odgovornosti fizičkih lica, u crnogorskom nacionalnom zakonodavstvu utvrđena je i odgovornost pravnih lica za počinjeno krivično djelo i to po principu objektivne odgovornosti. Tako je Zakonom o odgovornosti pravnih lica za krivična djela (2/07, 13/07) propisano da pravna lica mogu odgovarati za krivična djela iz posebnog dijela Krivičnog zakonika i za druga krivična djela propisana posebnim zakonom (član 3); da je pravno lice odgovorno za krivično djelo i ako odgovorno lice koje je učinilo krivično djelo nije osuđeno za to krivično djelo, kao i da odgovornost pravnog lica ne isključuje krivičnu odgovornost odgovornog lica za učinjeno krivično djelo (član 6); te da se pravnom licu mogu izreći novčana kazna i kazna prestanka pravnog lica (član 13).

3 U izlaganjima koja slijede brojevi u zagradi koja stoji uz oznaku zakona označavaju broj i godinu „Službenog lista (Republike) Crne Gore” u kojoj je propis objavljen.

Krivični postupak se vodi pred nadležnim sudom u skladu sa odredbama Zakonika o krivičnom postupku. Pokreće se zahtjevom državnog tužioca, a može ga inicirati svaki građanin podnošenjem krivične prijave. Zakon propisuje da svako treba da prijavi krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti, a samo izuzetno, kada je to zakonom propisano i po privatnoj tužbi.

2.1. Blanketni karakter bića krivičnih djela

U Glavi XXV Krivičnog zakonika u slučaju osam krivičnih djela propisan je za osnovni ili kvalifikovani oblik krivičnog djela pravni standard: zagađenje vazduha, vode ili zemljišta „u većoj mjeri ili na širem prostoru“, odnosno uništenje ili oštećenje životinjskog ili biljnog svijeta „velikih razmjera“ ili zagađenje životne sredine u toj mjeri da je za njegovo otklanjanje potrebno „duže vrijeme“.⁴

Karakterističan primjer je član 303. Krivičnog zakonika koji propisuje da se krivično djelo zagađenje životne sredine sastoji u zagađivanju vazduha, vode ili zemljišta u većoj mjeri ili na širem prostoru. U kvalifikovane oblike ovog djela spada ako je došlo do uništenja ili oštećenja životinjskog ili biljnog svijeta velikih razmjera ili do zagađenja životne sredine u toj mjeri da su za njegovo otklanjanje potrebni duže vrijeme ili veliki troškovi, bilo da je djelo učinjeno sa umišljajem ili iz nehata. Za sve oblike ovog krivičnog djela zapriječena je kazna zatvora, s tim što je za osnovni oblik djela predviđena i mogućnost izricanja novčane, umjesto kazne zatvora.

Krivična djela protiv životne sredine predstavljaju krivična djela sa blanketnom normom, što znači da pored elemenata krivičnog djela izvršilac tog djela mora da prekrši neki drugi zakon ili podzakonski akt, da bi postojalo krivično djelo. Imajući to u vidu ne čudi broj odluka u kojima su sudovi zauzimali stanovište da nema mjesta krivičnom djelu ili su dosuđene izuzetno blage sankcije.⁵ Osnovni razlog za takvo stanje je mogućnost različitog tumačenja normi od strane sudova, posebno pravnih standarda „zagađivanje u većoj mjeri ili na širem prostoru“, „opasnost za život ili zdravlje ljudi“ ili „uništenje biljnog ili životinjskog svijeta u većim razmjerama“ i sl. Ova nedefinisanost predstavlja smetnju da se u konkretnom slučaju precizno ustanovi da li se u konkretnom slučaju radi o povredi ili ugrožavanju koje potpada pod krivično sankcionisanje.

S tim u vezi, u praksi sudova kao i državnog tužilaštva, dosta često se javlja problem sa primjenom – citiranjem tih propisa u optužnom aktu, odnosno presudi. Tako, na primjer, kod krivičnog djela nezakoniti ribolov iz člana 326. Krivičnog zakonika, u stavu 3. između ostalog propisano je da će se kazniti onaj ko lovi ribu ili druge životinje veće biološke vrijednosti. Iz tog razloga sudija je u dilemi šta se

4 Vidi čl. 303 (1,3,4), čl. 304 (3,4,5,6), čl. 305 (1,2), čl. 306 (3,4,5,6), čl. 307 (1,3,4), čl. 308 (1), čl. 309 (1), čl. 314 (3).

5 Vidi dio 3 ovog rada.

podrazumijeva pod terminom „veća biološka vrijednost“, s obzirom na to da zakonima i drugim propisima to nije definisano, a isto se odnosi i na sudsku praksu i pravnu teoriju, pa se ostavlja sudiji da to tumači i cijeni. Logično bi bilo zaključiti da se radi o rijetkoj vrsti ribe ili o većim primjercima ribe. Međutim, u konkretnom slučaju radi se o ribljoj mladi ili ribi koja je u fazi mriješćenja. Dakle, da bi došao do ovog saznanja koje će mu pomoći da protumači ovu zakonsku normu sudiju mora neko da uputi na odgovarajuće propise ili stručnu literaturu, jer se radi o usko stručnom znanju.

Ipak, treba imati na umu da to nije odlika samo nacionalnog prava Crne Gore,⁶ već i Direktiva o zaštiti životne sredine kroz krivično zakonodavstvo sadrži pravne standarde: „ozbiljnu povredu bilo koje osobe“, ili „značajnu štetu za kvalitet vazduha, kvalitet zemljišta ili kvalitet vode, ili za životinje i biljke“.

Kao logično pitanje postavlja se: da li je samo potrebna promjena stava prakse ili je neophodna i promjena zakona? Davanje konačnog odgovora na ovo pitanje prevazilazi okvire ovog rada. Ipak, nesporno je da bi teorijski radovi, koji sadrže uporednopravnu praksu, organu primjene prava olakšali postupanje u ovim slučajevima.

2.2. Krivične sankcije za krivična djela iz Glave XXV Krivičnog zakonika Crne Gore

Pored zatvorske i novčane kazne, Krivičnim zakonikom je predviđena i mogućnost izricanja mjera upozorenja, kao i mjera bezbjednosti počiniocima krivičnih djela protiv životne sredine. U slučajevima izvršenja krivičnih djela: zagađenje životne sredine (član 303), nepreduzimanje mjera zaštite životne sredine (član 304), protivpravna izgradnja i stavljanje u pogon objekata i postrojenja koja zagađuju životnu sredinu (član 305), oštećenje objekata i uređaja za zaštitu životne sredine (član 306) i oštećenje životne sredine (član 307), nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija (član 314), ukoliko sud izrekne uslovnu osudu, može odrediti obavezu učiniocu da u određenom roku preduzme određene propisane mjere zaštite, očuvanja i unapređenja životne sredine. Takođe, u slučaju izvršenja krivičnog djela neizvršenje odluke o mjerama zaštite životne sredine (član 316) ukoliko sud izrekne uslovnu osudu, može odrediti obavezu učiniocu da u određenom roku preduzme mjere koje je nadležni organ odredio.

6 Vidi npr. Glavu XXIV KZ Srbije ili Glavu IXX KZ Hrvatske.
http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/propisi_zakoni/krivicni_zakonik_cir.pdf i
http://www.poslovniforum.hr/zakoni/kazneni_zakon_3.asp.⁶⁷

3. Tendencije u prekrivičnom postupku na osnovu podataka Uprave policije i osnovnih državnih tužilaštava

U namjeri da ukažemo na mogućnosti za poboljšanje efikasnosti u borbi protiv ekološkog kriminaliteta, naglasak u istraživanju je stavljen na analizu podataka dobijenih od Uprave policije i tužilaštva, o njihovim aktivnostima u ovoj oblasti. Inače, prekrivični postupak i ovlašćenja organa prekrivičnog postupka su obrađeni u drugom dijelu Zakonika o krivičnom postupku.

U pogledu aktivnosti policije na suzbijanju ekološkog kriminaliteta, u tabeli 1. koja slijedi dat je prikaz podataka o krivičnim djelima protiv životne sredine i uređenja prostora Uprave policije Crne Gore – Odsjeka za suzbijanje privrednog kriminaliteta za period 2004-2009. godina. Podaci su razvrstani prema vrsti krivičnog djela (broj: krivičnih prijava, krivičnih djela i lica).

Tabela 1.

Krivična djela protiv životne sredine i uređenja prostora - za period 2004-2009*

Klasifikacija krivičnog djela (član KZ CG)	Broj		
	krivičnih prijava	krivičnih djela	lica
303 (zagađenje životne sredine)	3	4	4
307 (oštećenje životne sredine)	2	2	2
309 (ubijanje i mučenje životinja)	7	7	5
318 (prenošenje zaraznih bolesti kod životinja i biljaka)	1	1	2
323 (pustošenje šuma)	3	4	3
324 (šumska krađa)	943	1053	1088
325 (nezakonit lov)	24	28	34
326 (nezakonit ribolov)	54	57	88
326 a i 326 b (građenje objekta bez građevinske dozvole)	85	98 fizičkih i 12 pravnih lica	98

* Izvor: Uprava policije CG – Odsjek za suzbijanje privrednog kriminaliteta

Na osnovu dostupnih podataka lako se uočavaju određeni trendovi. Čak i na osnovu letimičnog pogleda na podatke sadržane u navedenoj tabeli, vidi se da u posmatranom periodu nije bilo krivičnih prijava za određeni broj krivičnih djela iz Glave XXV KZ; da se najmanji broj krivičnih prijava odnosi na ona krivična djela koja su tzv. „blanketnog“ karaktera (npr: zagađenje životne sredine – 3, oštećenje životne sredine – 2), a da je ubjedljivo najveći broj krivičnih prijava za krivično djelo šumska krađa (ukupno čak 943). Takođe, veći broj krivičnih prijava je i za dva nova krivična djela: Građenje objekta bez građevinske dozvole iz člana 326a i Protivpravno priključenje gradilišta na tehničku infrastrukturu iz člana 326b (ukupno 85), koja su uvedena Zakonom o izmjenama i dopunama Krivičnog

zakonika Crne Gore od 27.06.2008. godine; dakle za znatno kraći posmatrani period u odnosu na ostala krivična djela iz ove glave Krivičnog zakonika.

Takođe, nešto veći broj krivičnih prijava odnosi se na krivična djela nezakonit ribolov (54) i nezakonit lov (24).⁷

Na osnovu Izvještaja Državnog tužilaštva Crne Gore, Podgorica,⁸ o broju prijavljenih lica svim osnovnim državnim tužilaštvima u Crnoj Gori za period od 01.01.2004-01.10.2010 (prema broju prijavljenih lica, a ne formiranih predmeta koji se mogu odnositi na više lica) jasno se uočava da je broj prijavljenih lica u izrazitoj nesrazmjeri sa brojem donijetih presuda. Iz navedenih podataka vidi se da je u posmatranom periodu bilo 3008 prijavljenih lica za krivična djela iz Glave XXV Krivičnog zakonika. Za čak jedanaest krivičnih djela nije bilo prijavljenih lica. U odnosu na broj prijavljenih lica, treba imati u vidu da su neki postupci još u toku, ubjedljivo najveći broj prijave je za krivično djelo šumska krađa (ukupno čak 1968), od čega 261-om licu je dosuđena kazna zatvora, 488 lica je uslovno osuđeno i za 255 lica je izrečena novčana kazna.

Za krivična djela koja su tzv. „blanketnog“ karaktera (zagađenje životne sredine, oštećenje životne sredine i dr.), broj prijavljenih lica je 16, odnosno 3 i u navedenom periodu jedino je pet lica uslovno osuđeno, i to za krivično djelo zagađenje životne sredine.

Relativno su česti odbačaji krivičnih prijava za krivična djela uništenje biljaka (protiv 4 od 5 prijavljenih lica) i ubijanje i mučenje životinja (protiv 11 od 20 prijavljenih lica). Uslovne osude su znatno češće u odnosu na kazne zatvora i novčanu kaznu i za krivična djela nezakonit lov i nezakonit ribolov.

4. Zaključci i preporuke

U cilju poboljšanja postupka procesuiranja krivičnih prijava iz ove oblasti i njihovog daljeg uspjeha pred sudom, osnovna preporuka se odnosi na poboljšanje saradnje i komunikacije između predstavnika organa državne uprave koji se bave ovom problematikom (ministarstava nadležnih za zaštitu životne sredine i drugih subjekata) i državnog tužioca. Konkretno, to znači postupanje predstavnika organa državne uprave u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku kojim je uređen pretkrivični postupak i odnosi između policije i državnog tužioca. Zajedničko

7 Najbolji rezultati u prijavljivanju krivičnih djela su postignuti u saradnji sa drugim organima (Upravom za inspekciju, Upravom za vode, Veterinarskom upravom, lovačkim i ribolovačkim društvima i dr.), kao i u okviru akcija usmjerenih na suzbijanje određenih učestalijih krivičnih djela (krivična djela šumske krađe i pustošenje šuma, kao i krivičnih djela iz oblasti bespravne gradnje).

8 Detaljnije vidi: Kostić-Mandić Maja, Izazovi u ostvarivanju prava na zdravu životnu sredinu u Crnoj Gori – učešće javnosti i kazneni postupci, OSCE, Podgorica, 2011.

vođenje prekrivičnog postupka od strane policije i državnog tužilaštva, uz ulogu državnog tužioca kao rukovodioca prekrivičnog postupka i organa koji daje obavezna uputstva i smjernice u radu policije, pokazalo se kao uspješna formula za vođenje prekrivičnog postupka i daljeg uspjeha krivične prijave kao rezultata vođenog prekrivičnog postupka.

Ovakvo postupanje policije i državnog tužioca u prekrivičnom postupku koje je počelo da se primjenjuje od aprila 2004. godine, pokazalo se kao mnogo uspješnije u odnosu na ranije rješenje po kojem je policija sama preduzimala radnje u prekrivičnom postupku, a zatim samoinicijativno odlučivala da li je prikupljeno dovoljno dokaza za podnošenje krivične prijave. Iz tih razloga, u periodu prije 2004. godine bilo je mnogo više odbačaja krivične prijave, nego nakon početka primjene novog zakona.

Treba izbjegavati slučajeve koji se pojavljuju u praksi kada neki organ, npr. ministarstvo, samoinicijativno podnese krivičnu prijavu za određeno krivično djelo, bez prethodnih konsultacija sa policijom ili državnim tužiocem, jer ta krivična prijava obično rezultira odbačajem, ili oslobađajućom presudom, a većinom iz razloga loše sprovedenog prekrivičnog postupka, kao jedne od najvažnijih faza postupka kada se prikupljaju dokazi.

Takođe, potrebno je organizovati zajedničke seminare i savjetovanja predstavnika organa uprave, tužilaštva i policije, radi razmjene podataka i iskustava iz ove oblasti, kao i obuku državnih tužilaca (kod kojih ne postoji specijalizacija u obavljanju poslova, kao što je to slučaj sa policijskim službenicima); izradu smjernica za postupanje inspekcijских službi nadležnih za zaštitu životne sredine; izradu priručnika iz oblasti krivičnopravne zaštite životne sredine, koji bi sadržao i uporednopravnu sudsku praksu; kao i stvaranje baze podataka o kaznenim postupcima u predmetima zaštite životne sredine.

5. Literatura i izvori

- Bell, Stuart, McGillivray, Donald, *Environmental Law*, 7th edition, Oxford University Press, New York, 2008.
- Joldžić, Vladan, *Ekološki kriminalitet u pravu i stvarnosti*, 2. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Ecologica, Beograd, 1995.
- Joldžić, Vladan, *Ekološko pravo države u tranziciji – primer Srbije*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2007.
- Jovašević, Dragan, *Leksikon krivičnog prava*, JP Službeni list SRJ, Beograd, 2002.
- Kostić-Mandić, Maja, *Izazovi u ostvarivanju prava na zdravu životnu sredinu u Crnoj Gori - učešće javnosti i kazneni postupci*, OSCE, Podgorica, 2011.
- Kubasek, Nancy, Silverman, Gary, *Environmental Law*, 6th edition, Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey.

- Radulović, Drago, Krivično procesno pravo, 2. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, UCG, Pravni Fakultet, Podgorica, 2009.
- Radulović, Drago, Komentar Zakonika o krivičnom postupku Crne Gore, UCG, Pravni Fakultet, Podgorica, 2009.
- Stojanović, Zoran, Komentar Krivičnog zakona, 2. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Službeni glasnik, Beograd, 2007.
- Stopić, Miloš, Zorić Jovana, Pravo na zdravu životnu sredinu u praksi Evropskog suda za ljudska prava, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2010.
- Škulić, Milan, Komentar Zakonika o krivičnom postupku, OSCE, Vlada Crne Gore – Ministarstvo pravde, Podgorica, 2009.
- Škulić, Milan, Krivičnopravna zaštita životne sredine – dokazni aspekti, Pravni život br. 9/01, Beograd.
- Vodič za dobro upravljanje u oblasti životne sredine, UNDP, Beograd, 2003.

*
* *
*

Dr. Maja Kostić-Mandić

*Associate Professor of the University
of Montenegro Faculty of Law, Podgorica*

***THE NORMATIVE FRAMEWORK AND THE ENVIRONMENTAL CRIMINAL
LAW IN PRACTICE IN MONTENEGRO***

This paper focuses on the normative framework of criminal law protection of the environment in Montenegro and the problems in prosecuting these crimes, as topics of special interest for Montenegro, by the Constitution proclaimed “ecological state”.

The main findings of the paper are that in terms of the normative definitions of crimes against the environment and spatial development laid down in Title XXV of the Criminal Code of Montenegro, the most serious problem in the application represent crimes with a blanket norm, which is an obstacle to determine in a particular case whether a case of injury or endangerment fall under the criminal sanctions. However, one should bear in mind that this is not characteristic only of national law in Montenegro, but also other national rights, as well as the Directive on the protection of the environment through criminal law.

In order to improve the process of prosecuting criminal complaints in this area and their future success in court, the main recommendations relate to improving cooperation and communication between representatives of the state administration dealing with these issues (ministries responsible for environmental protection and other subjects) and the State Prosecutor.

Key words: *criminal law, protection, environment, Montenegro, criminal legislation, criminal sentences, State Prosecutor*